

Proč jsem se vydal do světa

Když jsem dorostl do věku, ve kterém začíná lidský rozum chápat rozdíl mezi dobrým a zlým, a když jsem spatřil všechny ty stavy, skupiny, povolání, zaměstnání a způsoby myšlení, které se mezi lidmi vyskytují, musel jsem začít vážně uvažovat, ke kterému houfu lidí se připojím a jak strávím svůj život.

Nestálost myslí. Častokrát jsem o tom přemýšlel a radil se se svým rozumem, až má mysl nakonec usoudila, že nejlepší bude oblíbit si takový styl života, který by s sebou přinášel co nejméně starostí a námahy, a naopak co nejvíce pohodlí, pokoje a dobré myslí.

Jenže další potíž byla, jak mám takové povolání poznat a s kým se o tom případně poradit? Sám jsem o tom mnoho nevěděl a moc se mi nechtělo žádat o radu ostatní, protože jsem se domníval, že mi stejně každý bude chválit to své. Navíc jsem nechtěl jen tak po něčem ukvapeně sáhnout, bál jsem se, abych toho pak nelitoval.

Ačkoli – a k tomu se vám přiznám – jsem se občas tajně přidržel jedné, druhé nebo třetí věci, ale ihned jsem ji zase opustil. Zdálo se mi totiž, že jsem u každé z nich zahlédl marnost a těžkosti, které ji provázely. Mezitím jsem se ale bál, aby se mi kvůli mé nestálosti lidé nevysmáli, a tak jsem nakonec nevěděl, co mám dělat.

Takto jsem se po nějaký čas trápil v nitru a přemítal, až jsem došel k rozhodnutí, že si nejprve prohlédnu všechny lidské činnosti, které jen pod sluncem jsou, a teprve poté, co je pečlivě porovnáám jednu s druhou, si zvolím svůj stav a uspořádám své záležitosti, abych si mohl na světě užívat pokojného života. A čím víc jsem o tom uvažoval, tím víc se mi ta cesta líbila.

Poutník dostal za průvodce Všudybuda

A tak jsem vyšel ze své samoty a začal jsem se rozhlížet a přemýšlet, odkud a jak bych začal. Když tu náhle, kde se vzal, tu se vzal, objevil se u mne jakýsi člověk s pružným krokem, pronikavým pohledem a tuze hbitým jazykem, až se mi zdálo, že mu nohy, oči, jazyk, ba úplně všechno samou rychlostí jen kmitá. Hned se ke mně přidal a ptal se, odkud a kam jdu. Já na to, že jsem právě odešel z domova a chtěl bych trochu vandrovat světem a něco se přiučit.

Svět jako labyrint. Neznámý mi můj úmysl schválil a hned se optal: „A kde máš průvodce?“ Já na to: „Žádného nemám, věřím Bohu a svým očím, že mi nedovolí bloudit.“ „Tak by ses daleko nedostal,“ sdělil mi. „Už jsi slyšel o krétském labyrintu?“ „Něco jsem zaslechl,“ odvětil jsem mu. On na to: „Byl to jeden z divů světa, budova s tolika pokoji, zdmi a průchody, že kdo do ní vešel bez průvodce, nakonec se jen motal bludištěm sem a tam a už nikdy nevyšel ven. Ale i to je nic proti tomu, jak je – a zvláště nyní – uspořádán labyrint tohoto světa. Neradil bych ti, aby ses tam vydal sám, to mi věř jako zkušenějšímu.“

Popis opovázlivce. „Jenže kde mám takového průvodce vzít?“ ptal jsem se. On mi odvětil: „Od toho jsem tu já – abych prováděl světem takové, kteří si chtějí něco prohlédnout a vyzkoušet, a ukazoval jim, kde co je – proto jsem ti také vyšel vstříc.“ Tomu jsem se velmi podivil: „A kdo jsi, drahý příteli?“ otázal jsem se ho. Odpověděl mi: „Jmenuji se *Všezyvěd*, příjmením *Všudybud*. Procházím celý svět, nahlížím do všech koutů a vyptávám se na slova a činy každého člověka. Co je zjevné, toho si hned všimnu, a co tajné, to vyslídím a prozkoumám, zkrátka, beze mne se na světě neděje nic důležitého a mou povinností je na vše dohlížet. Budeš-li mne následovat, ukážu ti mnohá tajná místa, kam by ses beze mne jaktěživ nedostal.“

Když jsem slyšel takovou řeč, náramně jsem se zaradoval, že jsem našel takového průvodce, a poprosil jsem ho, aby se nerozpakoval provést mne po světě. Na to mi řekl: „Rád ti posloužím tak jako jiným. Pojďme,“ dodal a vzal mne za ruku. Vyšli jsme tedy a já jsem poznamenal: „Skutečně se rád podívám, jaký je běh tohoto světa, a také zdalipak je v něm něco, čeho by se člověk mohl bezpečně přidržet.“ Když to můj společník uslyšel, zastavil se a řekl: „Příteli, jestli přicházíš s úmyslem posuzovat věci podle svého uvážení, a ne je jen tiše obdivovat, pak nevím, jestli s tím bude naše královna, Její Milost, spokojena.“

Marnost, královna světa. „A kdo je vaše královna?“ ptám se. Odpověděl mi: „Ta, která řídí celý svět i jeho běh, od západu až na východ. Jmenuje se *Moudrost*, ačkoli někteří mudrlanti jí říkají *Marnost*. Zavčas ti tedy kladu na srdce, abys moc nemudroval, když se budeme procházet jejím královstvím a prohlížet si ho. Jinak bys mohl tu a tam utržit nějakou ránu a já s tebou.“

Připojilo se k nim Mámení

Ještě se mnou mluvil, když k nám kdosi (nepoznal jsem hned, jestli je to muž či žena, protože byl zvláštním způsobem zahalený a dělala se kolem něj jakási mlha) přišel a ptá se: „Všudybude, kam pospícháš s tímhle mládencem?“ „Vedu ho do světa,“ odvětil, „chce si ho totiž prohlédnout.“

„A proč jdete beze mne?“ přihlásil se opět neznámý. „Víš přece, že tvou povinností je provádět, a mou pak ukazovat, co kde je. Její Milost královna jistě nechce, aby si kdokoli, kdo vejde do jejího království, sám dle libosti vykládal, co vidí a slyší, a všelijak mudroval! Naopak je třeba, aby se mu vysvětlilo, co která věc je a k čemu slouží, a on se s tím spokojil.“

Všudybud mu odpověděl: „Každý snad není tak drzý, aby se nespokojil s našimi řády jako všichni ostatní. Ale tuším, že tenhle bude možná uzdu potřebovat. Dobrá tedy, pojď!“ Tak se k nám připojil a šli jsme dál společně.

Zvyklosti světského mámení. „Jen aby mne nakonec nevedli špatně,“ pomyslel jsem si, „vždyť se domlouvají, že mi dají jakousi uzdu.“ A tak jsem se optal svého nového společníka: „Příteli, neměj mi to za zlé, ale rád bych znal tvoje jméno.“ Odpověděl mi: „Já jsem mluvčí Moudrosti, královny světa, a můj úkol je vyučovat, jak se čemu má ve světě rozumět. Všem lidem, jaké jen na světě potkáš, starým i mladým, urozeným i neurozeným, hloupým i vzdělaným, ukazují vše, co se týká pravé světské moudrosti, aby tak byli radostní a dobré myslí. Beze mne by totiž králové, knížata i páni, ba i ti nejskvělejší lidé žili v podivných úzkostech a svůj čas na světě trávili v zármutku.“

„Jestli to je pravda, milý příteli,“ opáčil jsem, „pak mi tě sám Bůh dal za průvodce. Já se totiž vydávám do světa proto, abych zjistil, co je v něm nejjistější a nejlepší, a přidržel se toho. Když v tobě mám takového rádce, budu si moci snáze vybrat.“ „O tom nepochybuji,“ řekl mi. „A třebaže zjistíš, že v našem království je všechno znamenité a ušlechtilé uspořádané a že všem poslušným poddaným naší královny se daří dobře, je pravda, že některá povolání či zaměstnání přináší více pohodlí a výhod než jiná. Ty si budeš moci vybrat ze všeho, co uvidíš, a já ti u všeho vyložím, jak to chodí.“ „A jak ti říkají?“ optal jsem se ho. Odpověděl mi: „Jmenuji se *Mámení*.“

Poutník dostal uzdu a brýle

Když jsem to uslyšel, zhrozil jsem se, co jsem to dostal za společníky. První z nich (pokud si to dobře pamatuji) mluvil o jakési uzdě, druhý se jmenuje Mámení a svou královnu (ač nejspíš jen neopatrným přeréknutím) nazval Marností. Co jsou vůbec zač?

A jak jsem tak šel mlčky a se sklopenýma očima a mým nohám se vůbec nechtělo kráčet dál, ozve se Všezvěd: „Co ty vrtošivče? Už máš chuť jít zpátky?“ A než jsem mu na to mohl něco odpovědět, hodil mi na krk jakousi uzdu a její udidlo mi vklouzlo do úst. „Nu, teď už půjdeš povolně,“ poznamenal.

Uzda všetečnosti. Podívám se na uzdu a vidím, že je ušitá z řemenů *Všetečnosti* a její udidlo je ze železa *Tvrdohlavosti v předsevzetích*, a tu jsem pochopil, že si nepůjdu svět prohlížet dobrovolně jako dříve, ale že budu násilně tažen roztěkaností a neukojitelností své mysli.

Brýle mámení. Tu se ozval druhý průvodce z druhé strany: „A já ti daruji tato skla,“ říká mi, „skrže něž se budeš dívat na svět.“ A dal mi na nos brýle, skrže které jsem hned všechno viděl úplně jinak. Měly dokonce tu moc (jak jsem se mnohokrát přesvědčil), že člověku, který se skrže ně díval, se zdála daleká věc blízká a blízká daleká, malá veliká a veliká malá, ošklivá krásná a krásná ošklivá, černá bílá a bílá černá atd. Pochopil jsem, že Mámení nenosí své jméno nadarmo, když umí vyrobit takové brýle a dokáže je lidem nasadit na nos.

Vytvořené z domněnek a zvyku. Jak jsem později pochopil, čočky byly vytvořeny ze skla *Domněnky*, a obroučky, do nichž byly zasazeny, byly z rohoviny jménem *Zvyk*.

Naštěstí mi je však nasadil nakřivo, takže mi nedoléhaly úplně na oči, a když jsem trochu zaklonil hlavu a očima se podíval níže, mohl jsem věci vidět takové, jaké skutečně jsou. Za to jsem byl vděčný a říkal jsem si: „Přestože jste mi zacpali ústa a zastřeli oči, věřím svému Bohu, že rozum a mysl mi nesvážete. Půjdu a podívám se, co je zač ten svět, který nám chce paní Marnost ukazovat, ale nechce dopustit, abychom se na něj dívali vlastníma očima.“

Do jazyka 21. století převedl Lukáš Makovička. Vydalo nakladatelství Poutníkova četba, 2010.

www.PoutnikovaCetba.cz

Celou knihu *Labyrint světa a ráj srdce* v jazyce 21. století můžete zakoupit zde: <https://www.poutnikovacetba.cz/poutnikova-cetba/labyrint-sveta-a-raj-srdce-v-jazyce-21-stoleti-j-a-komensky.html>